

BİREYLERİN CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURLARINA YÖNELİK BAKIŞ AÇILARININ İNCELENMESİ

EXPLORING THE PERSPECTIVES OF INDIVIDUALS ON THE VICTIMS OF SEXUAL
ABUSE

Kübra DOMBAK¹ - Eyüp ÇELİK²

Öz

Bu araştırma, bireylerin cinsel istismara maruz kalmış kişilere ilişkin bakış açılarını anlamak ve cinsel istismara maruz kalmış yakınına ve partnerine karşı yaklaşımlarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup araştırma modeli olarak olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 17 ile 56 yaş aralığında bulunan 274'ü kadın, 208'i erkek olmak üzere toplam 482 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmada 229 veri yüz yüze görüşme ile toplanmışken, 253 veri online olarak toplanmıştır. Veriler analiz edilirken içerik analizi yöntemi kullanılmış ve yanıtlar temalar halinde kategorilere ayrılmıştır. Araştırma sonucunda bireylerin cinsel istismara maruz kalmış kişilere ilişkin bakış açılarının cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre farklılaştığı, kendi partnerlerinin ve yakınlarının cinsel istismara uğramış olması halinde ise onlara karşı duyarlı, kabullenici, destekleyici ve daha az reddedici bir tutum içinde oldukları görülmüştür. Ayrıca katılımcıların cinsel istismar mağdurlarına ilişkin görüşleri, temel noktalar açısından benzer olsa da alt temalar açısından çeşitlilik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İstismar, cinsel istismar, cinsellik, toplum, destek

Abstract

This study was conducted to explore the perspectives of individuals on the victims of sexual abuse and to examine their attitudes towards their relatives and partners who have been exposed to sexual abuse. The study was conducted with qualitative research method and case study design was used as the research model. The study group consisted of 482 participants, 274 female and 208 male. 229 data were collected through face-to-face interviews and 253 data were collected online. The content analysis technique was used to analyze the data and responses were categorized into themes. As a result of the study, it was seen that individuals' perceptions about sexually abused persons differ according to gender and marital status variables, and if their partners and relatives have been sexually abused, they are sensitive, accepting, supportive and less rejecting towards them. In addition, although the views of the participants on victims of sexual abuse are similar in terms of key points, they vary in terms of sub-themes.

Keywords: Abuse, sexual abuse, sexuality, society, support

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Düzce Üniversitesi, kbrdmbk10@gmail.com, Orcid: 0000-0002-1362-3958

²Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, eyupcelik@sakarya.edu.tr, Orcid: 0000-0002-7714-9263

Makale Türü: Araştırma Makalesi – Geliş Tarihi: 27/09/2019 – Kabul Tarihi: 21/11/2020

DOI: 10.17755/esosder.626126

Atf için: Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2021;20(77): 425-440

1. GİRİŞ

İstismar konusu, toplumdaki yaygınlığının giderek artması ve yıkıcı sonuçlarının olması bakımından önemli bir halk sağlığı problemi olarak düşünülebilir. İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu olan istismarın; kültüre, dine ve ırka bağlı olmadan her toplumda ve her gelişim düzeyinde yaşanan evrensel bir sorun olduğu (Moore, 2005) aynı zamanda duygusal, fiziksel ve kişilerarası ilişkiler bağlamında pek çok probleme yol açtığı belirtilmektedir (Bulut, 2016). İstismar olgusu, herhangi birinin iyi niyetini kötüye kullanma ve sömürme (Türk Dil Kurumu, 2019) olarak tanımlanırken gelişimini tamamlamamış bir bireye yönelik eylemleri tanımlamak için de kullanılmaktadır (Bulut & Karaman, 2018). Diğer taraftan araştırmalar istismarın sadece çocuklar, kadınlar ve yaşlılara yönelik olmadığını, geniş bir yetişkin kitlesinin de istismara maruz kaldığını göstermektedir (Lutgen-Sandvik, 2003; Öngün & Ünsal, 2018). İstismar olarak nitelendirilen davranışların bir çeşit saldırganlık içerdiği ve sömürü, sapkınlık, kötü muamele, zulüm gibi eylemlerin yanı sıra şiddet, yaralama, saldırı, ihlal ve tecavüz gibi çok çeşitli eylemleri de kapsadığı belirtilmektedir (Bharat ve diğerleri, 2017). İstismar ile ilgili yapılan açıklama ve tanımlar genel olarak değerlendirildiğinde istismarın kişinin rızası olmayan tüm eylemleri içerdiği görülürken, istismar olgusunun da sadece belli insan kitlesine indirgenemeyeceği söylenebilir. Bu nedenle istismar olgusunun tüm insanlığı olumsuz açıdan etkileyen önemli bir sorun olduğu düşünülebilir.

İstismar; türleri açısından fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismar olmak üzere dört grupta incelenmektedir (Doğanlı ve Karaörs, 2017). Cinsel istismar, toplum tarafından kabul edilmeyen uygunsuz şehvet arzularının etkisiyle, karşı tarafın rızası olmadan yapılan cinsel, tek taraflı, çarpık ve bencil eylemleri içermektedir (Topçu, 2009). Bradshaw'a göre (1988) cinsel istismarın derecesi ve sayısı konusunda, eylemin kaç kere gerçekleştiği veya ne düzeyde ileri gidildiğine bakılmaksızın, kişinin isteği dışında gerçekleşmesi ve sosyal rol ile sosyal statü açısından güç dengesizliğinin olduğu durumlarda ortaya çıkan bir eylem olması, cinsel istismar olarak değerlendirilmektedir (Akt. Bulut 2016). Ancak yapılan bu tanımların aksine istismar mağdurunun henüz cinsel gelişimini tamamlamamış bir çocuk olması halinde ise çocuğun rızası olup olmadığına bakılmaksızın (Nurcombe, 2000) yetişkin bir birey tarafından zorla, tehditle veya ikna yoluyla cinsel eylemlere maruz kalması da cinsel istismar olarak değerlendirilmektedir (Alpaslan, 2014). Bu eylemler, herhangi bir cinsel dokunuş, genital temas veya penetrasyon şeklinde temas gerektiren eylemler olabileceği gibi teşhircilik, röntgencilik, cinselliği kışkırtan konuşmalar veya pornografik film seyrettirme gibi temas içermeyen davranışları da kapsamaktadır (Heger & Emans, 1992; Nurcombe, 2000). Özetle temas içeren ya da içermeyen cinsel istismar eylemlerinde, eylemin istismar olup olmadığı belirlenirken yetişkin bireylerde rızanın olup olmadığı dikkate alınarak; cinsel gelişimini tamamlamamış çocuklarda ise rızanın olup olmadığına bakılmaksızın belirlendiği görülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, son yıllarda cinsel istismarla ilgili yapılan çalışmalarda artış olduğu görülmektedir (Örn. Bentovim, 2018; İbiloğlu ve diğerleri, 2018; Morais ve diğerleri, 2018; Lahav ve diğerleri, 2019; Öngün & Ünsal, 2018; Yazar, & Boz, 2019; Zerubavel ve diğerleri, 2018). Araştırma sonuçları cinsel istismarın her yaştaki bireylerde yaşandığını, özellikle okul çağı ve ergenlik dönemindeki kızlarda daha çok görüldüğünü gösterirken (Topbaş, 2004), vakaların büyük çoğunluğunun da aile içinden veya aileye yakın olan bireyler tarafından gerçekleştiğini göstermiştir (Runyan ve diğerleri, 2002). Ülkemizde 1955 lise öğrencisiyle yapılan bir çalışmada öğrencilerin %13,4'ünün cinsel taciz deneyimlerinin olduğu, %11,3'ünün özel bölgelerine istenmeyen şekilde dokunulduğu, %4,9'unun cinsel ilişkide bulunmaya zorlandığı ve %1,8'inin ise ensest yaşantılarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Alikasifoğlu ve diğerleri, 2006). Polat (2001), yaptığı çalışmada ergenlik öncesi kız çocuklarının %25'inin, erkek çocuklarının ise %15'inin cinsel istismar mağduru

olduklarını bildirmektedir (Akt. Topbaş 2004). Cinsel istismar konusunda ulusal nitelikte ilk istatistiksel bilgiyi sunan ‘Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’ndan elde edilen verilere göre 12,795 kadından % 7’si 15 yaşından önce cinsel istismara maruz kalmış ve araştırma bulgularına göre cinsel istismara maruz kalan kadınların %42’si tanımadıkları kişiler tarafından gerçekleşirken, %48’i ise akrabalar, baba, üvey baba, abi ve kardeş gibi yakın tanıdıkları tarafından gerçekleşmiştir (TBKSG, 2009). Tahiroğlu ve diğerleri (2008) tarafından yapılan bir çalışmada ise adli başvuruların %81,3’ünün cinsel istismar vakaları olduğu saptanmış ve olguların %33,8’i istismarın yaşandığı ortamdan uzaklaştırılmış, %81,3’ü ise koruma altına alınmıştır. Ancak istismar sonucunda kurbanda oluşan terkedilme ve cezalandırılma korkusuyla birlikte utanç ve suçluluk duygusu (Yüksel, 2009), cinsel istismarın çoğu kez söylenmeyip bir sır olarak saklanmasına sebep olmaktadır. Bundan dolayı kayıt altına alınan olguların sayısının gerçekleri tam olarak yansıtmadığı ve sanılandan daha fazla olduğu düşünülmektedir (Göker ve diğerleri, 2010; Soylu ve diğerleri, 2012).

Cinsel istismar sonrası semptomlar incelendiğinde istismara uğrayan bireylerin hem kısa dönem hem de travma sonrası uzun dönemde bazı ruhsal problemler yaşadıkları belirtilmiştir (Aktepe, 2009; Eskin ve diğerleri, 2016; Gökalp ve diğerleri, 2018; Öngün & Ünsal, 2018). İstismar sonrası kısa dönemde bireyde korku, öfke, suçluluk, çökkünlük ve düşmanlık gibi yıkıcı duygular (Shrivastava ve diğerleri, 2017) yaşanırken uzun dönemde duygusal, davranışsal, cinsel ve sosyal problemler yaşandığı (Aktepe, 2009) ve yakın ilişkilerde de ciddi sorunlar oluştuğu (Keskin & Çam, 2005) belirtilmektedir. Schetky (1990) yaptığı çalışmada cinsel istismarın mağdurda kişilik parçalanmaları (disasyasyon), bastırma, kişilik bölünmesi, depresyon gibi ruhsal problemler oluşturup bu yaşantıların bir kısır döngü halinde mağdurun tüm ilişkilerine yansiyebileceğini belirtmiştir (Akt. Bulut, 2016). Ayrıca alkol, sigara ve madde bağımlılığı, kişiler arası ilişkilerde dengesizlik ve süreksizlik (Keskin & Çam, 2005), antisosyal davranış bozuklukları, yeme bozuklukları, uyku bozuklukları, obsesif-kompulsif davranışlar, kendine zarar verme davranışları, intihar gibi davranışsal sorunlar oluşmakta ve cinsel kimlik karmaşası, rastgele cinsel ilişki kurma, seksten kaçınma, açık ve kapalı eşcinsel davranışlar, sertleşme (ereksiyon), boşalma (ejakulasyon), kasılma (vajinismus) gibi cinsel sorunlar (Aktepe, 2009) yaşanmasına da sebep olmaktadır.

Ruh sağlığını olumsuz etkileyen trajik sonuçlarından dolayı önemli bir problem olarak görülen cinsel istismar, bireye genellikle yakınındaki kişiler tarafından yapılıyor olması ve kişinin hayatında uzun süreli etkiler bırakmasından dolayı tedavi edilmesi en güç travma türü olarak değerlendirilmektedir (Yılmaz ve diğerleri, 2003). Bazı mağdurlar yaşadıkları bu travmanın etkisini ve sonuçlarını daha kısa sürede atlatırken bazıları ise bir ömür boyu sürdürebilir. Cinsel istismar sonrasında yaşanan ruhsal problemlerin birey üzerindeki etkisi ve kalıcılığı istismarın tipi, süresi, sıklığı ve şiddetine (Zoroğlu ve diğerleri, 2001) göre değişirken aynı zamanda mağdurun kişisel özelliklerine, gelişim dönemine, psikolojik sağlamlığına, ulaşabileceği sosyal destek varlığına, olayla ilgili değerlendirmenin yapıldığı yerdeki personellerin ve polislin yaklaşımına, adalet sisteminin tepkisine, yakınlarının ve çevresinin tutumuna göre de değişiklikler göstermektedir (Yüksel, 2009). Araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi pek çok probleme yol açan istismar olgusunun bireyler üzerindeki yıkıcı etkisi, toplumun istismar olayına ve istismar mağduruna bakış açısından etkilenebilir. Ayrıca istismarın bireylerin üzerindeki ruhsal etkisi mağdurun yaşadığı toplumun istismar mağdurlarına yaklaşımı, mağdurların rehabilitasyonu için yapılan destekler tarafından da şekillenebilir. Diğer taraftan istismar mağdurlarının istismar olayından ne şekilde etkileneceğinin belirleyicisi bireyin istismar olayını bilişsel açıdan nasıl anlamlandırıldığına bağlı olabilir. Bireylerin istismar olayını anlamlandırma veya yorumlama biçimi üzerinde, toplumdaki diğer insanların istismar mağduru hakkındaki düşünceleri de

belirleyici olabilir. Çünkü toplumsal bir varlık olan insanın bilişleri diğer insanların hayata ve olaylara bakış açısından etkilenebilmektedir. Fakat ilgili alanyazında, cinsel istismarın tarihsel gelişimi, yaygınlığı, mağdur ve istismarcıya ilişkin risk faktörleri, mağdurda bıraktığı psikolojik, duygusal, davranışsal ve cinsel etkileri ile bu etkilerin kalıcılığını belirleyen faktörler gibi pek çok konu üzerinde araştırmalar yer almasına rağmen yapılan alanyazın taraması sonucunda, toplumdaki bireylerin cinsel istismar mağdurlarına yönelik bakış açılarını inceleyen nitel bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu nedenle bu çalışmada bireylerin cinsel istismar mağdurlarına yönelik bakış açılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

- 1) Cinsel istismara maruz kalmış kişiler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 2) İlişki yaşadığınız partnerinizin geçmişte cinsel istismara maruz kaldığını öğrendiğinizde ona karşı tutumunuz nasıl olurdu?
- 3) Cinsel istismara uğrayan kişinin kardeşiniz veya yakın arkadaşınız olduğunu varsayarak partnerinin ona karşı tutumunun nasıl olmasını beklersiniz?

2. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim deseni var olan olguların derinlemesine incelenmesi ve araştırılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2006). Araştırmanın olguları ‘bireylerin cinsel istismara maruz kalmış kişilere yönelik bakış açısı’, ‘cinsel istismara uğradığı varsayılan bireylere ilişkin romantik partnerlerin bakış açısı’ ve ‘cinsel istismara uğradığı varsayılan kardeşe veya herhangi bir yakına karşı romantik partnerin sergilemesi beklenen tutum’ olarak belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu uygun örnekleme yoluyla seçilmiştir. Uygun örnekleme zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2015). Araştırmanın verileri, yaşları 17 ile 56 arasında değişen 58’i evli (yaş ortalaması: 38.5) ve 216’sı bekar (yaş ortalaması: 24.5) 274 kadın (% 56.85,) ve 44’ü evli (yaş ortalaması: 41,5), 164’ü bekar (yaş ortalaması: 26) 208 erkek (% 43,15) olmak üzere toplam 482 katılımcıdan toplanmıştır.

Görüşülen katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Örneklemin Özellikleri

	Evli	Bekar
Kadın	58	216
Erkek	44	164

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler toplanırken, araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda katılımcılara yaş, cinsiyet ve medeni durumları da sorulmuştur. Görüşme formunu 253 katılımcı online ortamda doldurmuşken, 229 katılımcı ile yüz yüze görüşme

yapılmıştır. Katılımcıların açık uçlu yanıtlarından elde edilen veriler analiz edilirken tümevarımsal olarak gerçekleştirilen içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, verilere dayalı olarak tanımlama, analiz ve temaları sunma aşamalarını içeren bir yöntemdir (Braun ve Clarke, 2006). Bu bağlamda bütün veriler toplandıktan sonra yanıtlar bilgisayar ortamına yazı olarak aktarılmış ve demografik özelliklere göre sınıflandırılmıştır. Yapılan düzenlemelerden sonra katılımcılardan elde edilen veriler birkaç kez farklı zamanlarda okunmuş ve yanıtların tekrarlama sıklığına göre temalar oluşturulmuştur. Benzer temalar altında değerlendirilen yanıtlar ise alt temalar olarak kategorize edilmiştir. Kodlama işleminin objektif olması amacı ile bir başka uzman tarafından görüş alınıp incelenmiştir.

3. BULGULAR

Katılımcılardan elde edilen verilerin kodlanması sonucunda sorulara verilen yanıtların oluşturduğu temalar ve alt temalar aşağıdaki gibidir:

Cinsel İstismara Maruz Kalmış Kişilere Yönelik Katılımcıların Bakış Açısı

Katılımcılara sorulan ‘Cinsel istismara maruz kalmış kişiler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?’ sorusuna verilen yanıtların incelenmesi sonucunda 10 farklı tema ve 38 farklı alt temaya ulaşılmıştır. Katılımcılardan elde edilen yanıtlar cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre gruplandırılmış ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Kategorilere Göre Temaların Tekrar Etme Sıklığı

Temalar	Alt Temalar	Evli		Bekar	
		Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Zayıf Yönleri	Çekingen	1	0	2	0
	Savunmasız	5	1	2	2
	Boyun eğici	2	0	4	3
	Hayır diyemeyen	1	0	7	0
	Yalnız	1	0	7	0
Güçlü Yönleri	Dayanıklı	3	4	4	8
	Duyarlı	1	3	3	7
Mağdura Yönelik Düşünceler	Suçsuz	7	3	12	6
	Temiz	5	0	8	5
	Talihsiz	1	1	7	5
Cinsel İstismar Olgusuna Yönelik Düşünceler	Korkunç	1	0	4	7
	Kader	3	0	4	8
	Travma	2	2	5	5
	Eğitimsizlik	1	1	6	5
İstismarcıya Yönelik Düşünceler	Hasta	3	1	6	5
	Tehdit unsuru	1	2	4	6
	Diğer	2	0	4	4

Psikolojik Boyutu	Güvensizlik	4	1	6	4
	Kirlenmişlik	5	0	9	3
	Umutsuzluk	4	1	7	2
	Kaygı	3	1	4	3
	Suçluluk	3	3	10	2
	Utanç	2	1	4	1
	Depresyon	1	0	5	3
Cinsellik Boyutu	Soğukluk	3	3	3	5
	Tiksinme	2	2	2	4
	Korku	2	2	1	4
Mağdura Yönelik Öneriler	Hakkını aramak	2	2	7	9
	Gizlememek	2	5	8	4
	Utanmamak	3	1	6	5
	Topluma katılmak	1	1	5	5
	Kendini suçlamamak	2	2	5	6
	Destek almak	2	2	4	6
Topluma Yönelik öneriler	Destek vermek	3	3	3	2
	Hassas yaklaşmak	2	2	2	1
	Yargılamamak	1	2	2	1
Yasal beklentiler	Kanunda düzenleme	1	0	5	3
	Caydırıcı cezalar	2	2	4	5
	Cinsel eğitim	2	2	6	3

Tablo 2 incelendiğinde, evli kadınlar için *Mağdurun zayıf yönleri* temasında en sık kullanılan alt temanın *Savunmasız* (5), *Güçlü yönleri* temasında *Daynaklı* (3), *Mağdura Yönelik Düşünceler* temasında *Suçsuz* (7), *Cinsel İstismar Olgusuna Yönelik Düşünceler* temasında *Kader* (3), *İstismarcıya Yönelik Düşünceler* temasında *Hasta* (3), *Psikolojik Boyutu* temasında *Kirlenmişlik* (5), *Cinsellik Boyutu* temasında *Soğukluk* (3), *Mağdura Yönelik Öneriler* temasında *Utanmamak* (3), *Topluma Yönelik Öneriler* temasında *Destek vermek* (3), *Yasal Beklentiler* temasında ise *Caydırıcı cezalar* (2) ve *Cinsel eğitim* (2) alt temaları ön plana çıkmıştır. Temalar genel olarak incelendiğinde ise evli kadınların cinsel istismara uğrayan bireylere yönelik bakış açılarında en fazla tekrar ettikleri tema *Psikolojik boyut* (20) teması olup en az söylenme sıklığına sahip olan tema ise *Güçlü yönleri* (3) teması olmuştur.

Evli erkeklerin verdiklere yanıtlara göre *Mağdurun zayıf yönleri* temasında en sık kullandıkları alt temaların *Savunmasız* (1), *Güçlü yönleri* temasında *Dayanıklı* (4), *Mağdura Yönelik Düşünceler* temasında *Suçsuz* (3), *Cinsel İstismar Olgusuna Yönelik Düşünceler* temasında *Travma* (2), *İstismarcıya Yönelik Düşünceler* temasında *Tehdit unsuru* (1), *Psikolojik Boyutu* temasında *Suçluluk* (3), *Cinsellik Boyutu* temasında *Soğukluk* (3), *Mağdura*

Yönelik Öneriler temasında *Gizlememek* (5), *Kendini Suçlamamak* (2) ve *Destek almak* (2), Topluma Yönelik Öneriler temasında *Destek vermek* (3), Kanunlara Yönelik Talepler temasında ise *Caydırıcı cezalar* (2) ve *Cinsel eğitim* (2) alt temalar olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgularda temalar genel olarak incelendiğinde ise evli erkeklerin en fazla tekrar ettikleri temanın *Psikolojik boyut* (12) teması olup en az tekrar eden temanın ise *Zayıf yönleri* (1) teması olduğu görülmektedir.

Tabloya göre bekar kadınlarda; Mağdurun zayıf yönleri temasında en sık kullandıkları alt temaların *Hayır diyemeyen* (7) ve *Yalnız* (7), Güçlü yönleri temasında *Dayanıklı* (4), Mağdura Yönelik Düşünceler temasında *Suçsuz* (12), Cinsel İstismar Olgusuna Yönelik Düşünceler temasında *Eğitimsizlik* (6), İstismarcıya Yönelik Düşünceler temasında *Hasta* (6), Psikolojik Boyutu temasında *Suçluluk* (10), Cinsellik Boyutu temasında *Soğukluk* (3), Mağdura Yönelik Öneriler temasında *Gizlememek* (8), Topluma Yönelik Öneriler temasında *Destek vermek* (3), Kanunlara Yönelik Talepler temasında ise *Cinsel eğitim* (6) alt temaları ön plana çıkmıştır ve hiç yanıt verilmeyen alt temaya rastlanmamıştır. Temalar genel olarak incelendiğinde ise bekar kadınların cinsel istismara uğrayan bireylere yönelik düşüncelerinde en fazla tekrar ettikleri tema *Psikolojik boyut* (44) teması olup en az söylenme sıklığına sahip olan tema ise *Cinsel boyutu* (6) teması olmuştur.

Çalışma sonucunda bekar erkeklerde; Mağdurun zayıf yönleri temasında en sık kullandıkları alt temaların *Boyun eğici* (3), Güçlü yönleri temasında *Dayanıklı* (8), Mağdura Yönelik Düşünceler temasında *Suçsuz* (6), Cinsel İstismar Olgusuna Yönelik Düşünceler temasında *Kader* (8), İstismarcıya Yönelik Düşünceler temasında *Tehdit unsuru* (6), Psikolojik Boyutu temasında *Güvensizlik* (4), Cinsellik Boyutu temasında *Soğukluk* (5), Mağdura Yönelik Öneriler temasında *Hakkını aramak* (9), Topluma Yönelik Öneriler temasında *Destek vermek* (2), Kanunlara Yönelik Talepler temasında ise *Caydırıcı cezalar* (5) alt temaları ön plana çıkmıştır ve hiç yanıt verilmeyen alt temaya rastlanmamıştır. Elde edilen bulgularda temalar genel olarak incelendiğinde ise evli erkeklerin en fazla tekrar ettikleri temanın *Mağdura yönelik öneriler* (36) teması olup en az tekrar eden temanın ise *Topluma yönelik öneriler* (4) teması olduğu görülmektedir.

Tablo 2'e göre tüm katılımcıların medeni durum ve cinsiyet değişkenlerine bakılmaksızın cinsel istismara uğrayan bireyler hakkındaki görüşleri genel olarak incelendiğinde vermiş oldukları yanıtlardan en çok tekrar etme sıklığına sahip olan temanın *Psikolojik boyut* (92) ve *Mağdura yönelik öneriler* (92) teması olduğu görülmektedir. Psikolojik boyut teması altında en çok tekrar eden alt temanın *Kirlenmişlik* (17) ve *Suçluluk* (17) alt temaları olduğu görülürken *Mağdura yönelik öneriler* teması altında en çok tekrar eden alt temanın ise *Hakkını aramak* (21) alt teması olduğu bulgular arasındadır. Tabloya bakıldığında *Topluma yönelik öneriler* (28) temasının ise en az tekrar eden tema olduğu ön plana çıkmıştır.

Cinsel İstismara Uğradığı Varsayılan Bireylere İlişkin Partnerlerin Bakış Açısı

Katılımcılara sorulan 'İlişki yaşadığınız partnerinizin geçmişte cinsel istismara maruz kaldığını öğrendiğinizde ona karşı tutumunuz nasıl olurdu?' sorusuna verilen yanıtların incelenmesi sonucunda 4 farklı tema ve 21 farklı alt temaya ulaşılmıştır. Katılımcılardan elde edilen yanıtlar cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre gruplandırılmış ve Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Kategorilere Göre Temaların Tekrar Etme Sıklığı

Temalar	Alt Temalar	Evli		Bekar	
		Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Duygu Tepkisi	Öfke	2	4	18	17
	Üzüntü	5	1	35	9
	Şaşkınlık	1	2	20	5
	Korku	1	0	7	0
	İhanet	0	3	0	5
Duyarlı	Yargılamama	10	4	22	14
	Empatik yaklaşma	13	3	36	20
	Anlayış gösterme	11	4	30	12
	Hakkını aramak	5	4	11	9
	Destek alma	6	2	24	6
	Yakınlık kurma	5	2	19	10
	Koruma	0	5	0	15
İstismarcıyı cezalandırma	0	3	0	12	
Kararsız	İstismarın boyutu	0	3	0	7
	Söylenme zamanı	1	1	1	5
	Ailenin tutumu	0	1	0	3
	İstismarcının yakınlık derecesi	0	1	0	4
	Diğer	0	1	0	2
Reddedici	Uzaklaşma	0	0	0	4
	Ayrılma	0	2	0	2
	Kabullenmeme	0	1	0	5

Tablo 3 incelendiğinde, evli kadınların Duygu tepkisi temasında en sık kullandıkları alt temanın *Üzüntü* (5), Duyarlı temasında *Empatik Yaklaşma* (13), Kararsız temasında ise *Söylenme zamanı* (1) alt teması olduğu görülmektedir. Çalışma sonucunda temalar kendi arasında değerlendirildiğinde ise evli kadınlarda tekrar etme sıklığı en fazla olan temanın *Duyarlı* (50) teması olduğu görülmekte ve *Reddedici* (0) temasına ilişkin hiçbir yanıt rastlanmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Evli erkeklerin verdiği yanıtlara göre Duygu tepkisi temasında en sık kullanılan alt temaların *Öfke* (4), Duyarlı temasında *Koruma* (5), Kararsız temasında *İstismarın boyutu* (3), Reddedici temasında ise *Ayrılma* (2) alt temaları olduğu görülmektedir. Temalar kendi arasında değerlendirildiğinde ise evli erkeklerde tekrar etme sıklığı en fazla olan temanın *Duyarlı* (26), en az tekrar eden temanın ise *Reddedici* (3) teması olduğu bulgular arasındadır.

Elde edilen bulgulara göre bekar kadınların Duygu tepkisi temasında en sık kullandıkları alt temanın *Üzüntü* (35), Kabulenici temasında *Empatik yaklaşma* (36), Destekleyici temasında *Destek alma* (24), Kararsız temasında *Söylenme zamanı* (1) alt temaları olduğu görülmüştür. Temalar genel olarak incelendiğinde ise bekar kadınların cinsel istismara uğradığı varsayılan partnerine karşı yaklaşımı için verdikleri yanıtlara bakıldığında en fazla tekrar eden temanın *Duyarlı* (142) teması olduğu görülmekte ve *Reddedici* (0) temasına ilişkin hiçbir yanıt rastlanmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Çalışma sonucunda bekar erkeklerin Duygu tepkisi temasında en sık kullandıkları alt temaların *Öfke* (17), Duyarlı temasında *Empatik yaklaşma* (20), Kararsız temasında *İstismarın boyutu* (7), Reddedici temasında ise *Kabullenmeme* (5) alt temaları olduğu görülmektedir. Temalar kendi arasında değerlendirildiğinde ise evli kadınlarda tekrar etme sıklığı en fazla olan temanın *Duyarlı* (99), en az olan temanın ise *Reddedici* (11) teması olduğu ön plana çıkmıştır.

Tablo 3'e göre tüm katılımcıların medeni durum ve cinsiyet değişkenlerine bakılmaksızın cinsel istismara uğradığı varsayılan partnerine karşı yaklaşımı için verdikleri yanıtlara bakıldığında en çok tekrar etme sıklığına sahip olan temanın *Duyarlı* (317) teması ve bu tema altında en çok tekrar eden alt temanın ise *Empatik yaklaşma* (64) alt teması olduğu kuvvetli bulgular arasındadır. Tablo genel olarak incelendiğinde *Reddedici* (14) temasının ise en az tekrar eden tema olduğu ön plana çıkmıştır.

Cinsel İstismara Uğradığı Varsayılan Kardeş Veya Yakın Arkadaşın Partneri Tarafından Davranılması Beklenen Tutum

Katılımcılara sorulan 'Cinsel istismara uğrayan kişinin kardeşiniz veya yakın arkadaşınız olduğunu varsayarak partnerinin ona karşı tutumunun nasıl olmasını beklersiniz?' sorusuna verilen yanıtların incelenmesi sonucunda 3 farklı tema ve 12 farklı alt temaya ulaşılmıştır. Katılımcılardan elde edilen yanıtlar cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre gruplandırılmış ve Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Kategorilere Göre Temaların Tekrar Etme Sıklığı

Temalar	Alt Temalar	Evli		Bekar	
		Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Duygusal Boyut	Sadakat	1	4	16	11
	Sevgi	10	2	24	7
	Saygı	1	3	2	14
	Merhamet	6	3	9	24
	Güven	5	7	15	13
Davranışsal Boyut	Destekleme	10	5	49	24
	Koruma	0	8	0	27
	Anlayış gösterme	14	5	38	14
	Yanında olma	6	4	45	11
Cinsel Boyut	Hassas yaklaşma	3	3	7	6
	Destek alma	4	2	12	4
	Saygı duyma	2	1	5	2

Tablo 4 incelendiğinde, evli kadınlar için Duygusal Boyut temasında en sık kullanılan alt temanın *Sevgi* (10), Davranışsal Boyut temasında *Anlayış gösterme* (14), Cinsel boyut temasında ise *Destek alma* (4) alt temaları olduğu görülmüştür. Temalar kendi arasında değerlendirildiğinde ise evli kadınların verdiği yanıtlara göre tekrar etme sıklığı en fazla olan temanın *davranışsal boyut* (30) teması, en az olan temanın ise *Cinsel boyut* (8) teması olduğu görülmektedir.

Araştırmada evli erkeklerin Duygusal Boyut temasında en sık kullandıkları alt temanın *Güven* (7), Davranışsal Boyut temasında *Koruma* (7), Cinsel boyut temasında *Hassas yaklaşma* (3) alt temaları olduğu görülmektedir. Temalar kendi arasında değerlendirildiğinde ise evli erkeklerde tekrar etme sıklığı en fazla olan temanın *davranışsal boyut* (22) teması, en az söylenen temanın ise *Cinsel boyut* (4) teması olduğu tespit edilmiştir.

Bekar kadınlarda Duygusal Boyut temasına ilişkin en sık tekrarlanan alt temaların *Sevgi* (24), Davranışsal Boyut temasında *Destekleme* (49), Cinsel boyut temasında ise *Destek alma* (12) alt temaları olduğu tespit edilmiştir. Temalar kendi arasında değerlendirildiğinde ise bekar kadınlarda tekrar etme sıklığı en fazla olan temanın *Davranışsal boyut* (132) teması, en az tekrarlanan temanın ise *Cinsel boyut* (22) teması olduğu görülmüştür.

Tablo incelendiğinde bekar erkeklerin verdikleri yanıtlara göre Duygusal Boyut temasında en sık kullanılan alt temaların *Merhamet* (24), Davranışsal Boyut temasında *Koruma* (27), Cinsel boyut temasında *Hassas yaklaşma* (6) alt temaları olduğu ön plana çıkmıştır. Temalar kendi arasında değerlendirildiğinde ise bekar erkeklerde tekrar etme sıklığı en fazla olan temanın *Davranışsal boyut* (76) teması, en az tekrar eden temanın ise *Cinsel boyut* (15) teması olduğu görülmektedir.

Tablo 4'e göre tüm katılımcıların medeni durum ve cinsiyet değişkenlerine bakılmaksızın cinsel istismara uğradığı varsayılan kardeşine veya yakınına karşı partnerinin sergilemesini istediği tutum için verdikleri yanıtlara bakıldığında en çok söylenen temanın *Davranışsal boyut* (260) teması ve bu tema altında en çok tekrar eden alt temanın ise *Destekleme* (90) alt teması olduğu görülmektedir. Tablo genel olarak incelendiğinde *Cinsel boyut* (49) temasının ise en az tekrar eden tema olduğu tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada bireylerin cinsel istismar mağdurlarına karşı bakış açısının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sorularından biri olan cinsel istismara maruz kalmış kişiler hakkındaki düşüncelerin ne olduğu sorusuna verilen yanıtlara göre cinsiyet ve medeni duruma bağlı olmaksızın en fazla tekrarlanan temanın *psikolojik boyut* ve *mağdura yönelik öneriler* teması olduğu görülmektedir. Psikolojik boyut teması altında en çok tekrar eden alt tema *kirlenmişlik* ve *suçluluk* alt temaları iken *mağdura yönelik öneriler* teması altında en çok tekrar eden alt temanın ise *hakkını aramak* alt teması olduğu bulgular arasındadır. Yapılan çalışmada istismar eyleminin mağdurda bıraktığı psikolojik etkilerinin vurgulanması, cinsel istismar sonrası bireylerin hem kısa dönem hem de uzun dönemde çeşitli psikolojik problemler yaşadıklarına ilişkin yapılan araştırmaları (Aktepe, 2009; Eskin ve diğerleri, 2016; Gökalp ve diğerleri, 2018; Öngün & Ünsal, 2018) da destekler niteliktedir. Aynı şekilde bulgular arasında psikolojik olarak mağdurun istismar sonrası hissettiği suçluluk ve kirlenmişlik duygularının ön plana çıkması Shrivastava ve diğerlerinin (2017) yaptığı araştırma sonuçları ile de örtüşmektedir.

İstismar eyleminden sonra mağdurun ailesi ve çevresi tarafından desteklenmesinin mağdurun daha kısa sürede ruh sağlığına kavuşabilmesi açısından önemli olduğu belirtilmektedir (Bilginer ve diğerleri, 2013). Çünkü sosyal destek ve paylaşım mağdurun travmatik durumla daha kolay ve hızlı bir şekilde başatmesini sağlarken aynı zamanda dış

dünyayla ilgili gelişebilecek katı ve olumsuz düşünce kalıplarının oluşmasını da engellemektedir (Sungur, 1999). *Mağdura yönelik düşünceler* temasında yer alan *suçsuz, temiz ve talihsiz* alt temalarının söylenme sıklığına bakıldığında bu temanın frekanslarının da oldukça fazla olması toplumun mağduru suçsuz ve masum olarak değerlendirdiğini gösterebilir. Ancak *topluma yönelik öneriler* teması ise katılımcıların yanıtlarına göre en az tekrarlanma sıklığına sahip olan temadır. *Destek vermek, hassas yaklaşmak ve yargılamamak* alt temalarına sahip, toplumsal duyarlılık ile ilişkili olan bu temada sosyal desteğin daha geriplanda kaldığı görülmüştür.

Bireylerin cinsel istismara maruz kalan kişilere ilişkin bakış açıları cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre incelendiğinde evli ve bekar kadınların en sık tekrarladığı tema *psikolojik boyut* teması iken evli ve bekar erkeklerin en fazla tekrarladığı temanın *mağdura yönelik öneriler* teması olduğu görülmektedir. Evli ve bekar kadınlar istismarın mağdurda bıraktığı etkiye yoğunlaşırken, bekar erkeklerin mağdur için öneri sunması erkeklerin kadınlara göre daha akılcı ve çözüm odaklı bir yaklaşım içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Aktaş (1997) bu ifadeyi destekler nitelikte kalıplaşmış cinsiyet tutumlarının etkisiyle erkeklerin kadınlara göre daha rasyonel ve akılcı düşüncelere sahip olduklarını belirtmiştir (Akt. Bilge ve diğerleri, 2016). Kadınların daha çok güvensizlik, kirlenmişlik, umutsuzluk, kaygı, suçluluk, utanç, depresyon alt temalarına sahip olan psikolojik boyut temasına yoğunlaşması ise erkeklere göre duygusal bir yaklaşım içinde olduklarını düşündürülebilir. Mudd (2002), erkeklerin ve kadınların farklı psikolojik ve zihinsel organizasyonları bulunduğunu belirtmektedir. Aynı şekilde Ünal (1991), erkeklerin daha çok rasyonel bilimle ilgilendiklerini aynı zamanda yarışmacı, atılgan, konuşmalarında ve duygularında sert yapıları olduklarını ifade etmektedir. Kadınların ise ilişkilerinde daha duygusal, duyarlı, destekleyici ve kişisel açıklık taraftarı olduklarını belirtmektedir (Akt. Ersoy, 2009).

Alt temalar incelendiğinde ise evli ve bekar kadınlarda en sık söylenen alt tema *mağdura yönelik düşünceler* teması altındaki *suçsuz* alt teması iken evli ve bekar erkeklerde *mağdura yönelik öneriler* temasındaki *hakkını aramak* ve *gizlememek* alt teması dikkat çekmektedir. Evli ve bekar kadınlar cinsel istismara uğrayan mağdurun suçsuz ve masum olduğuna ve buna rağmen mağdur bireylerin hissettikleri duygunun da suçluluk duygusu olduğuna ilişkin vurgu yapmaktadır. Alanyazın taramasında da benzer şekilde Yüksel (2009) istismar sonucunda kurbanda terkedilme ve cezalandırılma korkusuyla birlikte utanç ve suçluluk duygusunun da oluştuğunu vurgulayarak araştırma sonucunu desteklemektedir. Kadınlardan farklı olarak evli ve bekar erkeklerin en sık tekrarladığı *hakkını aramak* ve *gizlememek* alt temaları erkeklerin, istismar sonucu mağdurun yaşadığı psikolojik etkilerden ziyade bu etkileri en aza indirecek tavsiyeler ve öneriler vererek olaya ve duruma daha çözümcü yaklaşıklarını ayrıca mağdurun yasal yollarla haklarını aramaları gerektiğini belirterek daha cesaretli davranmaları gerektiğine de vurgu yaptıkları söylenebilir.

İstismarın etkilerinin süresi ve şiddetini belirleyen unsurlardan birisi istismar sonrası mağdurun yakınları ve çevresi tarafından gösterilen tepkileri ve yaklaşımlarıdır (Barutçu ve diğerleri, 1999). Araştırmada cinsel istismara uğradığı varsayılan bireylere ilişkin partnerlerin bakış açısı incelendiğinde cinsiyet ve medeni duruma bağlı olmaksızın en fazla tekrarlanan temanın *duyarlı* teması olduğu ve bu tema altında en çok tekrar eden alt temanın ise *empatik yaklaşma* alt teması olduğu görülmektedir. Verilen yanıtlara göre katılımcıların en az tekrar ettikleri temanın ise *reddedici* teması olduğu ön plana çıkmaktadır. Bu durumda bireylerin istismara maruz kalmış partnerlerine karşı tutumlarının daha empatik ve destekleyici olduğu görülmektedir. Mağdur bireyler için empatik yaklaşma ve destekleyici tutumun önemine ilişkin Sungur (1999), uygun tepki ve olumlu sosyal desteğin mağdurun kendine ilişkin

olumsuz şemalar oluşturmasını engellediğini, kontrol kaybının sebep olduğu çaresizlik ve yetersizlik duygularını azalttığını ve kişiyi beklenmedik tehlikelerden koruduğunu belirtmektedir.

Cinsel istismara maruz kaldığı varsayılan partnelere ilişkin tutumlar cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre incelendiğinde evli kadın, evli erkek, bekar kadın ve bekar erkeklerin en sık tekrarladığı temanın da *duyarlı* teması olduğu görülmektedir. Bu tema altında en fazla tekrar edilen alt temalar evli ve bekar kadınlarda *empatik yaklaşma* alt teması iken evli erkeklerde *koruma* alt teması olarak ön plana çıkmaktadır. Kadınların ve bekar erkeklerin partnerlerine karşı empatik yaklaşımları görülürken; evli erkeklerin partnerlerine karşı daha korumacı davranışlar sergilediği söylenebilir. Bu duruma ilişkin İmamoğlu (1991), ülkemizdeki erkeklerden daha güçlü olması, çevre ve yakınları üzerinde kontrol sağlaması gibi ondan koruyucu rollerin beklendiğini belirtirken; kadınlardan sabırlı, anlayışlı olunması, insan ilişkilerinde daha ılımlı ve uyumlu davranılmasının beklendiğini ifade etmektedir (Akt. Günay & Bener, 2011).

Duyarlı temasında en az söylenme sıklığına sahip alt temalara bakıldığında kadınlarda *koruma* ve *istismarcıyı cezalandırma* alt teması, erkeklerde ise *yakınlık kurma* ve *destek alma* alt temalarıdır. Kadınların *koruma* ve *istismarcıyı cezalandırma* alt temasından hiç bahsetmemeleri hem kadının kırılgan ve korunmaya ihtiyacı olan yapısıyla (Fine, 2011, akt. Topuz, & Erkanlı, 2016) hem de toplumun namus kavramını (İnci, 2013) ve koruma, kollama, sahiplenme rollerini erkeklere yüklemesiyle (Günay & Bener, 2011) açıklanabilir. Aynı zamanda erkeklerin yakınlık kurma ve destek alma alt temalarına az oranda yer vermeleri kadınlara göre mesafe koymaya ve uzaklaşmaya daha fazla ihtiyaç duymaları ile açıklanabilir (Keçe & Keçe, 2017).

Araştırmada cinsel istismara uğradığı varsayılan kardeş veya yakın arkadaşın partneri tarafından davranılması beklenen tutum incelendiğinde cinsiyet ve medeni duruma bağlı olmaksızın en fazla tekrarlanan temanın *davranışsal boyut* teması ve bu tema altında en çok tekrar eden alt temanın ise *destekleme* alt teması olduğu görülmektedir. Verilen yanıtlara göre katılımcıların en az tekrar ettikleri temanın ise *cinsel boyut* teması olduğu ön plana çıkmaktadır. Toplumda cinsellikle ilgili ifadelerin rahat kullanılamaması; cinselliğin tabu olarak görülmesi ve “gizli, ayıp, yasak” gibi ifadelerle betimlenmesiyle açıklanmaktadır (Zeren & Gürsoy, 2018). Bu bağlamda cinsel boyut temasının diğer temalara göre daha az bahsedilmiş olması toplumdaki cinsel tabulardan kaynaklanıyor olabilir.

Cinsel istismara uğradığı varsayılan yakınına karşı partnerinin sergilemesini istediği tutumun, katılımcıların cinsiyet ve medeni durumlarına göre farklılaşmadığı, tümü için en sık tekrarlanan temanın *davranışsal boyut* teması olduğu görülmektedir. Bu tema altında en sık tekrar eden alt tema ise evli ve bekar erkeklerde *koruma* alt teması iken, evli kadınlarda *anlayış gösterme*, bekar kadınlarda ise *destekleme* alt teması olarak ön plana çıkmaktadır. Erkek ve kadın katılımcılar arasındaki bu farklılaşma cinsiyet özellikleri ile birlikte cinsiyete yönelik kültür tarafından ön görülen kalıp yargılarla ve rollerin öğrenilmesiyle açıklanabilir. Çünkü çoğu zaman kadına ve erkeğe atfedilen özelliklerin kültür içerisinde tanımlanmış, öngörülmuş bir yeri bulunmaktadır (Ersoy, 2009). Buna bağlı olarak ülkemizdeki kadınlardan sabırlı, anlayışlı, daha sakin ve uyumlu davranılması beklenirken erkeklerden ise güçlü ve koruyucu olması beklenmektedir (Akt. Günay & Bener, 2011). Davranışsal boyut temasında en az tekrar etme sıklığına sahip olan alt temalara bakıldığında ise kadınlarda *koruma*, erkeklerde ise *yanında olma* alt temasının ön plana çıktığı görülmektedir. Elde edilen bu bulgu da aynı şekilde Ersoy’un (2009) belirtmiş olduğu cinsiyet rol ve beklentileri ile aynı doğrultudadır.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde bazı temaların ve alt temaların kadın ve erkek katılımcılarına göre farklılaştığı ortaya konmuştur. Bunun nedeni toplumda var olan belirli cinsiyet rolleri, kadın ve erkek arasındaki yapısal, biyolojik ve kültürel farklılıklar, kişinin eğitim seviyesi, aile ve ebeveyn tutumları, geçmiş yaşantılar, deneyimler ve bilişsel yapılarıyla ilişkili olabilir.

Bireylerin cinsel istismar mağdurlarına yönelik bakış açılarının incelendiği bu çalışmada, nicel veri kaynaklarının kullanılmaması, medeni durum ve cinsiyet değişkenlerinin eşit oranda dağılım göstermemesi çalışmanın temel sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Ayrıca ikinci ve üçüncü soruda romantik partneri ve kardeşi olmayan katılımcıların tahmini cevaplar vermesi araştırmanın hata payını artırabilmektedir. Bu sınırlılıklara rağmen çalışmamızın bireylerin cinsel istismar mağdurlarına yönelik bakış açılarının anlaşılmasında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılacak sonraki çalışmalarda ise bu konuya ilişkin nicel çalışmalar yapılabilir ve ölçek geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 1(2), 95-119. Erişim adresi: http://cappsy.org/archives/vol1/no2/cap_1_9.pdf
- Alikasifoglu, M., Erginoz, E., Ercan, O., Albayrak-Kaymak, D., Uysal, O., & Ilter, O. (2006). Sexual abuse among female high school students in Istanbul, Turkey. *Child Abuse & Neglect*, 30(3), 247-255. doi: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.10.012>
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2), 194-201. Erişim adresi: <https://kocatepetipdergisi.aku.edu.tr/PDF/MAYIS2014/23.pdf>
- Barutçu, N., Yavuz, M.F., & Çetin, G. (1999). Cinsel saldırı sonrası mağdurun karşılaştığı sorunlar. *Bull Leg Med*, 4(2), 41-3. Erişim adresi: <https://www.adlitipbulteni.com/index.php/atb/article/view/353>
- Bentovim, A. (2018). *Trauma-organized systems: Physical and sexual abuse in families*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429484315>
- Bharat, A., Jain, N., Gupta, B. K., & Bharat, V. (2017). To determine the pattern and effects of verbal, emotional and physical abuse in both sexes. *International Journal of Community Medicine and Public Health*, 3(4), 818-825. doi: <http://dx.doi.org/10.18203/2394-6040.ijcmph20160729>
- Bilge, F., Arslan, A., & Doğan, Ş. (2016). Ankara ili sığınma evine başvuran kadınların problem çözme becerilerini değerlendirmeleri, akılcı olmayan düşünceleri, kızgınlık, umut ve özsayıgı düzeylerine ilişkin karşılaştırmalı bir inceleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(13). Erişim adresi: <http://turkpdndergisi.com/index.php/pdr/article/view/337/268>
- Bilginer, Ç., Hesapçıoğlu, S. T., & Kandil, S. (2013). Çocukluk çağı cinsel istismarı: Mağdur ve sanık açısından çok yönlü bakış. *Düşünen Adam*, 26(1), 55. doi: 10.5350/DAJPN2013260106
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. doi: 10.1191/1478088706qp063oa
- Bulut, S. (2016). Çocuk cinsel istismarı hakkında bir derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28). Erişim adresi: <http://turkpdndergisi.com/index.php/pdr/article/view/276/205>

- Bulut, S., & Karaman, H. B. (2018). Engelli bireylerin cinsel, fiziksel ve duygusal istismarı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 277-301. Erişim adresi: https://openaccess.ihu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12154/390/bulutsefa_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Doğanlı, B., & Karaörs, G. (2017). Çocuk istismarı ve sosyal devlet kapsamında çocuk istismarına yönelik alınan önlemler. *The Journal of International Scientific Researches*, 2(7), 82-92. Erişim adresi: <http://www.dx.doi.org/10.23834/isrjournal.363730>
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230. Erişim adresi: <http://web.firat.edu.tr/sosyalsbil/dergi/arsiv/cilt19/sayi2/209-230.pdf>
- Eskin, M., Öztürk, C. Ş., & Şakiroğlu, M. (2016). Cinsel şiddet olgularına psikolojik yaklaşım ve değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Forensic Medicine-Special Topics*, 2(2), 47-55. Erişim adresi: <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/en-cinsel-siddet-olgularina-psikolojik-yaklasim-ve-degerlendirilmesi-75779.html>
- Gökalp, Y., Kaya, S., & Övün, A. (2018). Kadın ve çocuk istismarı. *Akademik Matbuat*, 2(1), 61-77. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/matbuat/issue/38355/422959>
- Göker, Z., Aktepe, E., Hesapcioğlu, S. T., & Kandil, S. (2010) Cinsel istismar mağduru olan çocukların başvuru şekilleri, klinik ve sosyodemografik özellikleri. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 17(4), 15-21. Erişim adresi: <https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/92331/makaleler/17/4/arastirmax-cinsel-istismar-magduru-olan-cocuklarin-basvuru-sekilleri-klinik-sosyodemografik-ozellikleri.pdf>
- Günay, G., & Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153). Erişim adresi: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tsadergisi/article/view/5000146764/5000133927>
- Heger, A. M., Emans, S. J., & Muram, D. (Eds.). (2000). Evaluation of the sexually abused child: A medical textbook and photographic atlas. Oxford University Press. Erişim adresi: [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=3eQZhs4PwrYC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Heger,+A.+ve+Emans,+SJ.+\(1992\).+Evaluation+of+the+sexually+abused+child.+1th.+ed.+New+York:+Oxford+University.&ots=nC74oEiAWq&sig=3Meox3nowHx8VIXgho6Zg66RptA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=3eQZhs4PwrYC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Heger,+A.+ve+Emans,+SJ.+(1992).+Evaluation+of+the+sexually+abused+child.+1th.+ed.+New+York:+Oxford+University.&ots=nC74oEiAWq&sig=3Meox3nowHx8VIXgho6Zg66RptA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
- İbiloğlu, A. O., Atlı, A., Oto, R., & Özkan, M. (2018). Çocukluk çağı cinsel istismar ve ensest olgularına çok yönlü bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 84-98. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.18863/pgy.336520>
- İnci, Ü. H. (2013). Basında yer alan namus cinayetlerinin sosyolojik analizi. (A sociological analysis of honor killings reported by the mass media). *Journal of History Culture And Art Research*, 2(3), 282-296. doi: 10.7596/taksad.v2i3.273
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. T.B.K.S.G. (2009). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık. Erişim adresi: <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2008-AnaRapor.pdf>

- Keçe, C., & Keçe, M. (2016). *Kadınca*. (2. Baskı). Ankara: Pusula Yayınevi.
- Keskin, G., & Çam O. (2005). Çocuk cinsel istismarına psikodinamik hemşirelik yaklaşımı. *Yeni Symposium*, 43, 118-125. Erişim adresi: <http://yenisymposium.com/Pdf/TR-YeniSempozyum-d44fde9e.pdf>
- Lahav, Y., Ginzburg, K., & Spiegel, D. (2019). Post-traumatic growth, dissociation, and sexual revictimization in female childhood sexual abuse survivors. *Child maltreatment*. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/1077559519856102>
- Lutgen-Sandvik, P. (2003). The communicative cycle of employee emotional abuse: Generation and regeneration of workplace mistreatment. *Management Communication Quarterly*, 16(4), 471-501. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/0893318903251627>
- Moore, D. (2005). *Telling the Secret: Channels of communications for the recovering survivors of child sexual abuse*. Erişim adresi: <http://www.malesurvivor.org/Professionals/Articles/telling.htm>
- Morais, H. B., Alexander, A. A., Fix, R. L., & Burkhart, B. R. (2018). Childhood sexual abuse in adolescents adjudicated for sexual offenses: Mental health consequences and sexual offending behaviors. *Sexual Abuse*, 30(1), 23-42. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/1079063215625224>
- Mudd, Emily H.(2002). Women's conflicting values. *Journal of Marriage and Family Living*, 8(3), 50-65.
- Nurcombe B. (2000). Child sexual abuse I: Psychopathology. *Aust NZ J Psychiatry*, 34(1), 85-91. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1046/j.1440-1614.2000.00642.x>
- Öngün, E., & Ünsal, G. (2018). Üniversite yaşamında yakın ilişkiler ve istismar. *Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, 4(1), 52-58. Erişim adresi: https://www.journalagent.com/jaren/pdfs/JAREN_4_1_52_58.pdf
- Runyan, D., Corrine, W., & Ikeda, R. (2002). *Child abuse and neglect by parents and other caregivers*. In: *World report on violence and health*. Krug E. G, Dahlberg L. L, Mercy J. A. (eds). World Health Organization, Geneva, 57- 86. Erişim adresi: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/full_en.pdf
- Shrivastava, A. K., Karia, S. B., Sonavane, S. S., & De Sousa, A. A. (2017). Child sexual abuse and the development of psychiatric disorders: A neurobiological trajectory of pathogenesis. *Industrial Psychiatry Journal*, 26(1), 4. Erişim adresi: <http://www.industrialpsychiatry.org/article.asp?issn=0972-6748;year=2017;volume=26;issue=1;spage=4;epage=12;aulast=Shrivastava>
- Soylu, N., Şentürk-Pilan, B., Ayaz, M., & Sönmez, S. (2012). Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerde ruh sağlığını etkileyen etkenlerin araştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(4), 292-298. Erişim adresi: https://www.ejmanager.com/mnstemps/91/apd_13_04_08.pdf?t=1568510615
- Sungur, M. Z. (1999). İkincil travma ve sosyal destek. *Klinik Psikiyatri*, 2, 105-108. Erişim adresi: http://www.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_2_2_105_108.pdf
- Tahiroğlu, A.Y., Avcı, A., & Çekin, N. (2008). Çocuk İstismarı, ruh sağlığı ve adli bildirim zorunluluğu. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9(1), 1-7. Erişim adresi: <https://search.proquest.com/openview/5132b3b2e5d3cbe3d01be42b1b485dd9/1?pq-origsite=gscholar&cbl=136214>

- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80. Erişim adresi: https://www.ejmanager.com/mnstemps/1/khb_003_04_76.pdf?t=1568510914
- Topçu, S. (2009). *Cinsel istismar*. Ankara: Phoenix Yayınları
- Topuz, S. K., & Erkanlı, H. (2016). Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkeğe atfedilen anlamların metafor yöntemiyle analizi. *Alternatif Politika*, 8(2), 300. Erişim adresi: <https://search.proquest.com/docview/1946274986?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2019). Erişim Adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=REKABET
- Yazar, M. E., & Boz, B. (2019). 2010-2016 Yılları arasında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne başvuran cinsel istismar ve cinsel saldırı olgularının değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 24(1), 43-50. Erişim Adresi: <https://doi.org/10.17986/blm.2019149818>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, G., İşiten, N., Ertan, Ü., & Öner, A. (2003). Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46(4), 295-298. Erişim Adresi: http://www.cshd.org.tr/uploads/pdf_CSH_70.pdf
- Yüksel, Ş. (2009). Kadın ve cinsel travmalar. *Türkiye Psikiyatri Derneği Bülteni* 12(1). 12-16. Erişim Adresi: http://psikiyatri.org.tr/uploadFiles/publicationsFile/file/2009_12_1.pdf
- Zeren, F., & Gürsoy, E. (2018). Neden Cinsel sağlık eğitimi?. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 29-33.
- Zerubavel, N., Messman-Moore, T. L., DiLillo, D., & Gratz, K. L. (2018). Childhood sexual abuse and fear of abandonment moderate the relation of intimate partner violence to severity of dissociation. *Journal of Trauma & Dissociation*, 19(1), 9-24. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/15299732.2017.1289491>
- Zoroğlu, S. S., Tüzün, U., Şar, V., Öztürk, O., Kara, M. E., & Alyanak, B. (2001). Çocukluk döneminde ihmal ve istismarın olası sonuçlarının incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/35247725/Zoro%C4%9Flu_ve_ark.69_%C3%87ocukluk_d%C3%B6nemi_istismar_ve_ihmalinin_olas%C4%B1_sonu%C3%A7lar%C4%B1